

„Hvorledes kunne Aftenskolerne paa Landet anvendes mest hensigtsmæssigen”?

Af *Fritz Jacobsen*

Titlen til denne artikel står som overskrift på en rundskrivelse, som lensgreve F. A. Holstein-Holsteinborg d. 16/3 1832 udsendte til lærerne i de skoler, hvortil han havde kaldsret; han havde på grevskabet for egen regning ladet opbygge 10 grundmurede skoler og desuden 2 for assurance-summen.

I Skafterup skole fandtes et eksemplar af rundskrivelsen, og dets indhold gengives her i beskåret form.

Til indledning udtaler greven, at besvarelsen af hans spørgsmål forudsætter gode skoler og ordentlig skolegang med konfirmerede elever, som let kan læse en dansk bog og temmelig ortografisk skrive og udtrykke deres tanker nogenlunde vel ordnede. Svaret på dette spørgsmål kan gives således, at det skulle være en fast regel for alle lærere, men det er ønskeligt, om de her fremsatte tanker kunne foranledige hos flere lærere en gavnlig overvejelse af denne sag, om flere af dem ville oplæse deres skriftlige tanker ved et møde om, hvorledes de ønsker at indrette deres aftenscole.

„Hvorledes kunne aften-skolerne på landet anvendes mest hensigtsmæssigen?“

Kun konfirmerede kan gå i skolen, der særlig er bestemt for de nykonfirmerede, men der er ingen aldersgrænse eller skoletvang. Alene kærlighed til undervisning skal drive til skolegangen, som skal være gratis; undervisning, varme, lys, blæk, papir, tavler og bøger til ungdommens brug gives vederlagsfrit. Hvis nogle elever får undervisningsmidler med hjem, skal læreren påse, at disse leveres tilbage; papir må kun anvendes til det opgivne brug.

Begge køn bør ikke søge skolen på samme tid. Det var bedst, om pigerne blot gik to, tre timer om lørdag eller søndag eftermiddag hele året igennem, så de kan komme hjem, inden det bliver mørkt. Karlene kan gå hveranden aften to timer fra den tid om efteråret, hvor bøndernes arbejde holder op kl. 6, midt i oktober, til den tid om foråret, hvor arbejdet varer længere end til kl. 6; vel sidst i april. Den øvrige tid af året kan de gå hver, hveranden, hver tredie eller hver fjerde søndag aften fra 6—8. Ungdommens iver, lærerens lyst og lejlighed og særlige omstændigheder kan bestemme indskrænkninger i tiden og fastsættes hvert sted. For ikke at spilde varmen i skolen og for at holde bedst mulig orden ved undervisningen samt for at fremme den gensidige åbenhjertighed og tillid, bør hver ved aftenens slutning spørges, om han agter at møde næste aften; senere forfald skal meldes, og der holdes ikke skole for mindre end 3 karle og piger.

Undervisningen begynder med at synge en salme på nogle glemte melodier; små fejl rettes, og der synges igen. Læreren skifter med melodierne for at vedligeholde øvelsen i de bekendte melodier og derved forbedre kirkesangen. Hovedhensigten ved al undervisning er at opvække evnen til kund-

skabserhvervelse og sætte ungdommens sjæleevner i selvvirk-somhed, og ud fra denne grundsætning bør al undervisning gives i samtaleform. Tilstræbes der også opbyggelse, kan den sidste halvtime eller det sidste kvarter anvendes hertil, men under anden form. Der kan oplæses et stykke fra bibelen eller en anden gudfrygtig bog, og læreren kan dertil føje gavnlige forklaringer og afslutte med en kort bøn. Hvis en elev ønsker at gøre nogle spørgsmål til læreren, bør det tillades, men først efter at den egentlige aftenskole er endt — opbyggelsen må ikke forstyrres ved spørgsmål.

Den egentlige undervisning bør helt overlades til lærerens valg, men dog således, at han ved dette har ungdommens tarv for øje. Han kan måske blive nødt til en deling af eleverne for ikke at opholde de ferme og forsømme de svage; alle må dog helst følges ad. Simple læse- og skriveøvelser skal egentlig slet ikke finde sted. Ungdommen skal vel læse og skrive, men et højere formål skal altid være forbundet hermed. Til regneøvelser kan hver uge eller måned lægges en særskilt halv time, og den elev, som ikke deltager heri, kan i den tid gøre en skriftlig udarbejdelse. Den egentlige undervisning bør være historie, geografi, naturvidenskab, agerdyrkning og havevæsen og kan formentlig bedst gives ved, at en bog vælges til ledetråd og læses højt af hver elev, et stykke eller afsnit. Læreren kan så indlede en kort samtale for at få eleverne til at tænke over det oplæste og har selvfølgelig rettet urigtig og utydelig læsning. Efter timens slutning skriver hver elev med egne ord det vigtigste af aftenens læsning i en skrivebog, der efterses af læreren, som til slut oplæser det bedst lykkede arbejde, og, hvis intet rigtig findes, viser hvorledes han selv ønsker det.

„Hvorledes kunne aftenskolerne på landet anvendes mest hensigtsmæssigen?“

De karle og piger, som først bliver færdig, får en skriftlig opgave, der straks besvares i en særskilt skrivebog, der — om ønskes — kan tages med hjem og bruges til senere opgaver. Disse bøger leveres til læreren, som retter dem uden for skoletiden og i næste aftenskole giver dem tilbage med de fornødne mundtlige bemærkninger. Opgaverne bør stå så meget som muligt i forbindelse med aftenskolens fag, og læreren må opgive breve og opgaver, som ikke er øvet i skolen eller giver anledning til at gentage, hvad eleven står i fare for at glemme fra undervisningen i børneskolen.

Undervisningen i historie bør omfatte det jødiske folks, den kristelige kirkes og fædrelandets historie samt den almindelige verdenshistorie. Med dette kan geografien forbindes, og et geografisk kort og et over tidens strøm vil gøre undervisningen tydeligere; og læreren må være mere udførlig end i børneskolen — dog ikke vidtløftig — og kun søge at bibringe eleverne praktisk nyttige kundskaber, så at ungdommen overalt i historien lærer at se, at det er Gud, som leder begivenhedernes gang, og lærer at kende hans store opdragelsesplan med mennesket, så at tro, håb og kærlighed vokser gennem historien.

Et særskilt geografisk kursus behøves nok ikke, da de geografiske kundskaber om Palæstina og de omliggende lande, om fædrelandet og om hele jordkloden kan flettes ind i historien — den matematiske til verdens skabelseshistorie, hvorved lidt astronomi kan forbindes.

Naturvidenskaberne bør særlig tage sigte på agerdyrkning og havevæsen. Landmændene bør have viden om husdyrene

og om de planter, der dyrkes eller kan dyrkes. De bør kende træk af læren om jordbunden og dens behandling og ved kemien læren om gødning og jordblanding. Lærebogen, som skulle benyttes, må også indeholde så meget af matematik, at ungdommen kan lære at fatte de regler, der anvendes ved de almindelige mekaniske redskaber til brug ved agerdyrkning. De lærebøger, som kunne ønskes, kan jeg desværre ikke anvise, men kan alting ikke nås, må man nærme sig det fuldkomne, så godt man kan, og skønt mit forslag kan have sine ufuldkommenheder, håber jeg på, at grevskabets skolelærere vil modtage det med den sædvanlige kærlighed til deres fag og benytte noget deraf ved aftenskoleundervisningen.

I en efterskrift oplyser grev Holstein, at han foruden brændsel og lys vil betale de fornødne skrive-, læse- eller lærebøger, og hvis det kan være en opmuntring — vil han gerne en søndag eftermiddag komme til en eksamen og efterse skrivebøgerne. Præmier vil han ikke love, da bonden er så tilbøjelig til at mene, at de fordeles med partiskhed; men hvis han på nogen som helst måde kan vække almuens interesse og kærlighed for disse aftenskoler, vil det være ham kært at blive gjort opmærksom derpå. Det var vist ønskeligt, at selv gifte mænd og kvinder af lyst deltog deri, og særlig kært vil det være, om flere lærere vil opsætte deres tanker om aftenskolernes benyttelse og meddele dem videre.